

Digitaal boek

**“Vierenvijftig maanden
oorlog
Bouwstoffen tot de
studie van de
Tweede Wereldoorlog
in de Kempen”**

**door Ludo Helsen, gedeputeerde
(Laakdal, 1994)**

Digitale versie 2020: K. Mertens, red.

Studium Generale vzw

Situering

Ludo Helsen, geboren en getogen Kempenaar, studeerde Germaanse filologie aan de KU Leuven en werd gedurende enkele jaren docent aan de universiteit van Bochum in Duitsland. Dat is op zich al een zeldzaam feit.

Hij was ook docent aan de Katholieke Hogeschool der Kempen in Geel en bewoog zich al jong in de gemeentepolitiek voor de c.v.p. Blijkbaar zag de partij wat in hem en hij werd naar voor geschoven voor de functie van bestendig afgevaardigde of député van het provinciebestuur van Antwerpen. Daar werd hij de evenknie van de socialistische Balenaar Jos Geuens.

Na de Tweede Wereldoorlog moesten de gemeentebesturen aan de gouverneur rapporteren welke schade door de oorlog ontstaan was. Als député zat Helsen bijzonder dicht bij de bron en kon hij daar zijn drang tot historisch onderzoek uitleven.

We hebben zijn werk laten voorafgaan door een voorstelling van de auteur.

Kamiel Mertens, redacteur 2020
Balen, 2020.07.11 (Vlaamse nationale feestdag)

Laakdal (Varendonk - Veerle - Eindhout - Vorst) Varendonk

-1- Gebeurtenissen in 1940

In de kleine gemeente Varendonk werden geen speciale verdedigingswerken aangelegd. Wel werd er door de militairen een verbindingsweg gemaakt vanaf de molen van Bergom langs het park van de Merode tot aan de rijksweg Veerle-Zammel naast het oude gemeentehuis van Varendonk.

De gemeente had niet te lijden onder de oorlogsverwikkelingen. Wel overleed één inwoner n.l. Albert Jozef Alfons Van Kerckhoven als krijgsgevangene in Duitsland te Hammerstein op 28 november 1940.

-2-De bezetting

Wegens haar klein territorium werd de gemeente niet bezet. Er was één weggevoerde nl. Jozef Leys (geboren 11 augustus 1895) die door de Duitsers werd aangehouden, weggevoerd werd naar Frankrijk en daar tewerk werd gesteld.

-3- De bevrijding

Varendonk werd bevrijd op 6 september 1944 zonder slag of stoot. Het verslag zegt dat er ook na de bevrijding niets te vermelden viel.

Noot van de auteur : Het uit de volksmond nogal geciteerde verhaal van een schepen die een oor zou hebben afgebeten of althans een stuk ervan van een eerder duitsgezind secretaris wordt in het verslag niet gemeld. Er wordt absoluut niets gezegd over eventuele wijzigingen in het schepencollege.

Veerle

-1- Gebeurtenissen in 1940

In Veerle werden er in de jaren 1939 en 1940 heel wat soldaten gekantonneerd en werden er niet nader genoemde verdedigingsstellingen gebouwd. Tijdens de meidagen van 1940 worden er geen verwoestingen gesignaleerd.

Wel werd tijdens de nacht van 13 op 14 mei 1940 de weg Veerle-Diest gebombardeerd, hierbij vielen enkele gekwetsten en werden enkele huizen beschadigd.

Heel wat Veerlenaren gingen op de vlucht en volgden de Belgische troepen westwaarts terwijl heel wat mensen uit meer oostelijke dorpen naar Veerle toe vluchtten. Door Belgische militairen werd er in de leegstaande huizen geplunderd.

Er vielen geen burgerlijke slachtoffers. Wel was er een inwoner die in 1914 bij de inval van de Duitsers werd mishandeld en in mei 1940 zo'n schrik kreeg dat hij zich verhing.

Twee Veerlese soldaten zijn gesneuveld: Leon Hufkens sneuvelde te Knokke op 26 mei en Frans Peetermans op 27 mei te Loppem. Lambert Hollants en Jan Taels werden gewond.

-2- De bezetting

Het belangrijkste feit dat wordt gesignaleerd is de aanhouding van een 300-tal mannelijke inwoners gedurende twee dagen in september 1940 n.l. volgens het verslag van 22 tot 24 september. Deze aanhouding gebeurde naar aanleiding van slagen die een Duits soldaat kreeg van een onbekende.

De burgemeester van Veerle bleef in functie. Wel werd er tengevolge van de ouderdomsgrens een schepen vervangen. De secretaris en de ontvanger bleven in functie.

Er waren blijkbaar wel enkele incidenten met "zwarten" maar de verslaggevers uit de gemeente noemen die onbeduidend.

Enkele arbeiders werden weggevoerd om in Duitsland te gaan werken n.l. Eduard Janssens die als seizoenarbeider in Wallonië werkte en daar werd aangehouden in augustus 1944. Hij keerde naar Veerle terug na de wapenstilstand op 11 mei 1945. August Taels ging vrijwillig werken naar Duitsland maar na verlof ging hij niet meer terug. Hij werd dan wel gevat en met geweld terug naar Duitsland gevoerd. Taels keerde eveneens terug half mei '1945.

In Veerle werden Duitse soldaten ingekwartierd. Men heeft wel problemen met het citeren van de juiste data. Toch wordt er gezegd dat er rond 12 juli tot 23 oktober 1940 een eerste groep soldaten was die enkele maanden bleef. Van 26 oktober tot 12 december 1940 was er een tweede groep met als bevelhebber Luitenant Zenner. Een derde groep bezetters was er van 5 mei 1942 tot 15 juni 1942, en van 6 maart 1943 tot de bevrijding waren er 6 à 10 manschappen van de luchtcontrolepost. Van 17 februari 1944 tot 31 maart 1944 waren er ook SS-soldaten ingekwartierd, hun overste heette Fuchs. Enkele weken vóór de landing in Normandië vertrokken zij richting Normandië. Daarna worden er nog soldaten geciteerd met als overste Von Velsen. De Duitsers werden ondergebracht in de scholen en bij particulieren.

Tijdens de bezetting werden de twee grote klokken van de parochiekerk weggehaald. De grote in september 1943 en de kleine in maart 1944.

Via de gemeente werden radio's en fietsen opgeëist. De gemeente gaf hieraan geen gevolg en daarom hebben Duitse soldaten zelf hier en daar radio's en fietsen

opgeëist. Ook in de tijd van de terugtocht van de Duitsers werden werklieden opgeëist voor oorlogsdoeleinden maar ook hieraan gaf de gemeente geen gevolg.

-3- De bevrijding

Kort vóór de bevrijding was er wel een groeiende bedrijvigheid waar te nemen van gewestelijke weerstandsgroepen. Op 4 september 1944 vertrokken de laatste Duitse bezettingstroepen. Dit gebeurde zonder incidenten. Deze laatste troepen kwamen uit Brussel waar zij mee deel uitmaakten van de plaatselijke bezetting. Veerle bleef blijkbaar één dag troepenloos want op 6 september 1944 rond 9 uur 's voormiddags kwamen de eerste Engelse soldaten in de gemeente aan. De bevrijding gebeurde eveneens zonder enige schade en zonder slachtoffers.

De Witte Brigade was de Engelsen behulpzaam bij het wijzen van de weg en het geven van allerlei inlichtingen. In verstandhouding met de burgemeester en de veldwachter werd de orde verzekerd en werden verwoestingen en buitensporigheden voorkomen. Er werden ook maatregelen getroffen voor de bevoorrading en contacten gelegd met hogere besturen.

De Witte Brigade heeft tijdens de bevrijding in Veerle blijkbaar toch wel enige rol gespeeld want de verslaggever zegt dat daardoor de situatie kon worden in de hand gehouden en dat daardoor de bevrijdingsperiode in Veerle geen spijtige herinneringen heeft nagelaten.

-4- Na de bevrijding

De verslaggever verhaalt dat de terecht verdachte zwarten door de weerstandgroepering werden aangehouden en naar de citadel van Diest werden gevoerd waar ze werden opgesloten. Deze aanhouding gebeurde zonder enige verwickelingen.

In Veerle zijn er wel incidenten geweest op 5 september toen het dorp troepenloos was, d.w.z. toen de Duitsers al weg waren en de Engelsen nog een dag achterbleven. Die dag werden er een paar huizen van collaborateurs verwoest en werd de inboedel ervan vernield of gestolen.

Toch vinden de gemeentelijke verslaggevers de gebeurtenissen nog enigszins kalm verlopen want buiten enkele bedreigingen en het aanbrengen van hakenkruisen op een tiental woningen spreken zij van geen verdere uitpattingen.

Op het grondgebied van de gemeente vielen er drie vliegende bommen (V1). Enkele huizen werden daardoor vernield en tientallen andere huizen werden daardoor min of meer ernstig beschadigd. Er waren ook enkele licht gekwetsten. Er kwam geen enkele V2 neer in Veerle. Er waren ook wel enkele gekwetsten door het geschut van de luchtafweer.

Enz...